

6. SINIF TÜRKÇE DERSİ
TAM ÖĞRENME ÇALIŞMASI
BASİT TÜREMİŞ BİRLEŞİK KELİMELE

KONU ANLATIMI

BASİT – TÜREMİŞ - BİRLEŞİK SÖZCÜK YAPISI

Kelimeler aldıkları ekin özellikleri ve oluşturulma şekillerine göre yapı yönünden üçe ayrılır.

- A. Basit Yapılı Kelimeler
- B. Türemiş Yapılı Kelimeler
- C. Birleşik Yapılı Kelimeler

A. Basit Yapılı Kelimeler

Yapım eki almamış kelimelerdir. Bunlara kök de denir. Bir kelimenin çekim eki alması onun yapı olarak kök özelliğini bozmaz.

Kalem, Kalemim, Kalemdir, Kalemler, Kalemde

Dünyada hiçbir dost İnsana kitaptan daha yakın değildir.

Cümledeki; Kitap, dünya, dost, İnsan, yakın gibi kelimeler birer basit yapıli kelimelerdir.

B.Türemiş Yapılı Kelimeler

İsim veya fiil köklerine en az bir tane yapım eki getirilerek elde edilen kelimelerdir. Bunlara gövde de denir.

Bırak, bozuk saatler yalan yanlış işlesin.

Dizelerindeki;

bozuk - bozmaktan türemiş

yanlış - yanılmaktan türemiş

İşlesin – İş kelimesinden türemiş

C. Birleşik Yapılı Kelimeler

İki ya da daha çok kelimenin yan yana gelerek (çoğu kez kendi anlamlarını yitirerek) kaynaşmasından oluşan yeni anlamlı kelimelerdir.

Örnekler:

Aslanagzi, Sarıyer, gecekond, cankurtaran, biçerdöver, çekyat, yardım etmek, hasta olmak, yarabilmek, şaşakalmak, pazartesi, hanımeli

* Sözcük Yapısı genel olarak işlendiğinde bu üç çeşit kelime yapısı isim veya fiil olabilirler.

ALİŞTIRMA

Aşağıdaki altı çizili sözcüklerin hangi yapıda olduklarını sonlarına yazınız.

Elindeki tuzluğu yere düşürdü. [...]

Telefondaki sesi çok iyi tanıyordu. [...]

18 Yaşında olanlar silahaltına alındı. [...]

Masanın üzerinde peçetelik var. [...]

Kütüphanede sessiz olunmalıdır. [...]

Buzdolabının kapısı açık kalmış. [...]

Dondurma yere düşmüştü. [...]

Sütçü erkenden sütleri bırakmış. [...]

Tarihten ders çıkarmak gerekir. [...]

Dün akşam ay tutulması gerçekleşti. [...]

Erkenden ödevlerini yapıp uyudu. [...]

Babam akşam kuşburnu getirdi. [...]

Arkadaşının üzüldüğünü hissetti. [...]

Sivaslı bir arkadaşım yarın gelecek. [...]

Sonbaharda yapraklar sararır. [...]

En sevdiğim oyuncağım kayboldu. [...]

Yedigöller doğa harikasıdır. [...]

Mikrofonu yanındakine verecek. [...]

Hepimiz anlayışlı insan olmalıyız. [...]

Sulak alanlar gittikçe azalıyor. [...]

ETKİNLİK

Aşağıdaki kelimelerden birleşik yapıları işaretleyiniz.

- () sevgi () hoşgörü () deneme () pazartesi
() Beşiktaş () Kaldırım () Kavuniçi () Sehpa
() yüzyıl () Yeryüzü () Balçık () affet

Aşağıdaki kelimelerden basit yapıları işaretleyiniz.

- () öykü () saygı () Çanakkale () Silah
() Dolmabahçe () Yurt () Yorgan () evim
() Sayı () Şakacı () Çantalar () Selam

Aşağıdaki kelimelerden türemiş yapıları işaretleyiniz.

- () fosil () anahtarlık () anlamlı () balık
() evden () atılmak () ayakkabıcı () anı
() demlik () rahatsız () hastane () koşmak

Aşağıdaki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

Yapım eki alarak anlamı değişmiş sözcüklere
..... sözcük denir.

İki kelimenin birleşmesiyle sözcük
oluşur.

..... almamış ve iki sözcükten oluşmayan
kelimelere sözcük denir.

Sessiz, harman , suçüçeği kelimelerinden
türemiş bir kelimedir.

TEST

1. Sözcük yapısı ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Sözcük yapısı üç bölümde incelenir.
B) Yapım eki almayan sözcükler basittir.
C) Birleşik kelimelerden anlamda değişme olmaz.
D) Anlamı değişen sözcükler türemiş sözcüktür.

2. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi birleşik yapı bir sözcüktür.

- A) Sabretmek B) Emeklemek
C) Engellemek D) Susturmak

3. “Kelimeler” sözcüğü neden basit yapı bir sözcüktür?

- A) Ek aldığı için basit yapıdır.
B) İki kelimeden oluştuğu için basit yapıdır.
C) Yapım eki almayıp kök halinde olduğu için.
D) Anlamında değişme olduğu için.

4. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde birleşik yapı bir sözcük vardır?

- A) Pazardan bir çuval patates almışlar.
B) Defterindeki yazılara bir göz attı.
C) Dün akşam buraya yağmur yağmıştı.
D) Oturduğu çekyattan hemen kalktı.

5. “Huzurlu bir gün için kitaplıktan kuran alıp okudu.”

Yukarıdaki cümlede kaç tane türemiş yapı sözcük vardır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

Çanakkaleye geziye gittiğimiz zaman, üç arkadaş gruptan ayrı gezmeyi düşündük. Köprübaşı bölgesine geldiğimizde kaybolduğumuzu anlamamız uzun sürmedi, çünkü kimse nereden döneceğimizi bilmiyordu.

6. Yukarıdaki metinde kaç tane birleşik yapı sözcük vardır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4